

Voorzitter

Vandaag herdenken wij hem die zijn gaven van hoofd en hart onvermoeibaar en tot het laatst toe zodanig heeft ingezet dat hij voor miljoenen een bron van inspiratie zal blijven. Moge hij rusten in vrede.

Minister **Balkenende**: Mevrouw de voorzitter. Met groot respect herdenken wij paus Johannes Paulus II, die meer dan een kwart eeuw het gezicht was van de rooms-katholieke kerk. Een kerk met een miljard gelovigen verspreid over vrijwel de gehele wereld rouwt om het verlies van een geliefd leidsman.

Hij was een geestelijk leider die zeer velen wist te inspireren. Ook buiten katholieke kring is er grote waardering voor zijn onvermoeibare strijd voor vrede en rechtvaardigheid en voor zijn inspanningen om de dialoog tussen mensen met verschillende geloofsovertuigingen te versterken.

Johannes Paulus II was in 1978 de eerste niet-Italiaanse paus in meer dan viereuhalf eeuw. De band met zijn geboorteland Polen is altijd bijzonder sterk gebleven. Hij studeerde er tijdens de Tweede Wereldoorlog in het geheim voor priester. Hij was er aartsbisschop en kardinaal. Na zijn verkiezing tot paus kwam hij er regelmatig terug.

De paus heeft van heel dichtbij gezien en ervaren wat onvrijheid en onderdrukking betekenen. Hij steunde als kardinaal de Poolse anticommunistische beweging Solidariteit en juichte de vreedzame revolutie in Polen toe. Als paus bleef hij zich uit volle overtuiging inzetten voor de democratie en voor verdraagzaamheid en vrede. Hij verkondigde zijn vredesboodschap over de hele wereld, in volle stadions voor honderdduizenden mensen, maar ook in intieme gesprekken onder vier ogen met wereldleiders. Wij mogen nooit berusten in onrecht en armoede, hield hij de wereld voor. Hij riep de mensen op, te doen wat in hun vermogen ligt. Je kunt als mens het verschil maken, was zijn stelregel; een stelregel waar hij zelf naar leefde en handelde.

Het aanhalen van de contacten met andere wereldgodsdiensten zag hij als een belangrijke opdracht. Johannes Paulus II zocht de dialoog met moslims en was de eerste paus die de synagoge van Rome bezocht. Wij herinneren ons zijn bezoek aan Jeruzalem in 2000 waar hij een

briefje met persoonlijk gebed tussen de stenen van de Klaagmuur schoof.

Geloof en daadkracht zijn voor paus Johannes Paulus II altijd twee kanten van dezelfde medaille geweest. Bidden en werken waren voor hem onlosmakelijk met elkaar verbonden. Vandaar zijn tomeloze inzet en zijn niet-aflattende ijver. Daarvoor verdient hij ons respect, ook al vertolkte hij soms standpunten die hier in Nederland ook kritisch werden bejegend.

Spreken kon hij niet meer toen hij enkele dagen voor zijn overlijden voor het laatst in het openbaar verscheen, maar ook zonder woorden was duidelijk dat hij zich tot het einde toe verantwoordelijk bleef voelen voor de mensen die aan zijn zorgen waren toevertrouwd. Tot het laatst toe wilde hij een bron zijn van troost en bemoediging.

Paus Johannes Paulus II was een moedig en sociaal bewogen man, een strijder voor de menselijke waardigheid die nieuwe bruggen heeft helpen slaan tussen verschillende culturen en religies. Laten wij dankbaar zijn voor al het goede dat hij ons heeft nagelaten.

De **voorzitter**: Ik verzoek u allen om een ogenblik stilte.

(De vergadering neemt enkele ogenblikken stilte in acht.)

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is de **stemming** over drie moties, ingediend bij het beleidsdebat over **de ruimtelijk-economische ontwikkeling in Nederland**, te weten:

- de motie-Meindertsma c.s. inzake EU-beleid en consequenties daarvan ten aanzien van ruimtelijke ordening in Nederland (XXI-A);
- de motie-Meindertsma c.s. inzake een breed draagvlak en participatiemogelijkheden voor burgers en NGO's op het gebied van ontwikkelingsplanologie (XXI-B);
- de motie-Lemstra c.s. inzake lange termijn investeringsstrategieën op het gebied van ruimtelijk-economisch beleid in Nederland (XXI-C).

(Zie vergadering van 21 maart 2005.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

□

Mevrouw **Bierman-Beukema toe Water** (VVD): Voorzitter. Wij hebben de eerste motie-Meindertsma inzake EU-beleid niet mee ondertekend omdat wij ons niet konden vinden in het dictum waarvan ook de regering afstand heeft genomen. De in de motie gevraagde voorziening heeft de regering inmiddels toegezegd. Voor ons is de motie daarmee overbodig geworden en wij zullen haar dan ook niet steunen.

□

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. De staatssecretaris heeft ons onlangs een reactie op deze moties gestuurd. Zijn reactie op mijn tweede motie over een breed draagvlak en participatiemogelijkheden voor burgers nopen ons tot enig nader overleg. Wij verzoeken u dan ook om deze motie aan te houden.

De **voorzitter**: Op verzoek van mevrouw Meindertsma stel ik voor, haar motie (XXI-B) van de agenda af te voeren.

Daartoe wordt besloten.

In stemming komt de motie-Meindertsma c.s. (XXI-A).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de VVD-fractie tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is aangenomen.

In stemming komt de motie-Lemstra c.s. (XXI-C).

De **voorzitter**: Ik constateer dat deze motie met algemene stemmen is aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:

- **Wijziging van de Kwaliteitswet zorginstellingen en de Wet klachtrecht cliënten zorgsector (28489);**
- **Nieuwe financieringsstructuur voor de regionale publieke omroep (28856);**
- **Aansprakelijkheid luchtvervoerder in Burgerlijk Wetboek (28946);**
- **Wijziging van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen, de Beginselenwet verpleging ter**

Voorzitter

beschikking gestelden, de Penitentiaire beginselenwet en enige andere wetten onder meer naar aanleiding van evaluatie-onderzoeken (29413);

- Wijziging samenstelling budget, wijziging aanvraagprocedures, nadere regels met betrekking tot intergemeentelijke afstemming en enkele andere wijzigingen van de Wet stedelijke vernieuwing (29619);

- Wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet 1998 in verband met een gewijzigde organisatie van de deskundige bijstand bij het arbeidsomstandighedenbeleid en de daarmee samenhangende bepalingen (29814);

- Intrekking van de Absintwet 1909 (Stb. 402) (29851);

- Uitvoering van richtlijn nr. 2001/24/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 4 april 2001 betreffende de sanering en de liquidatie van kredietinstellingen (PbEG L 125) (29860);

- Toelating experimenten op het gebied van kwalificaties en opleidingen in het middelbaar beroepsonderwijs (29880);

- Nouvelle Wijziging van het voorstel van wet tot wijziging van de Kwaliteitswet zorginstellingen en de Wet klacht-recht cliënten zorgsector (29931).

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de waterhuishouding en de Wet milieubeheer ten behoeve van de implementatie van richtlijn nr. 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (PbEG L 327) (Implementatiewet EG-kaderrichtlijn water) (28808).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Eigeman** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Wij spreken vandaag

over een wetsontwerp met een lange voorgeschiedenis. Het onderwerp gaat nog veel verder terug en is in meerdere opzichten verbonden met de ontwikkeling van ons land. Wij hebben in twee ronden informatie gewisseld met de regering en daardoor is al veel verhelderd.

Vooraf de nadere memorie van antwoord heeft hierin bijgedragen. De kwaliteit van de antwoorden in deze tweede ronde was over het algemeen overtuigend, maar paradoxaal genoeg heeft dat onze zorg over de problematiek achter de kaderrichtlijn water niet verminderd. Ik zal in de eerste termijn aandacht nog vragen voor nog twee vraagstukken: de samenhang in het regeringsbeleid in relatie tot de aanpak in de implementatie en de bestuurlijke coördinatie.

De PvdA-fractie heeft zorg over de samenhang in de aanpak van de regering. In het debat over de ruimtelijk-economische ontwikkeling van twee weken terug heb ik bij de staatssecretaris een aanstekelijk enthousiasme vastgesteld als het om de aanpak van de implementatie gaat. Ik begrijp dat, want het gaat ergens over bij de discussie over water en waterkwaliteit. De PvdA-fractie constateert tegelijk dat in de afgelopen maanden het gevoel van urgentie onder mensen is toegenomen. Mensen koppelen klimaatproblemen aan de zorg om water. Je zou kunnen zeggen dat er sprake is van een soort hernieuwd bewustzijn onder burgers als het om milieuproblemen gaat. We zijn er nog lang niet, maar er is wel hoop. We zien aanleiding om daar serieus werk van te maken, in tweeërlei opzicht. Ten eerste: informeer mensen over de complexiteit en over de afwegingen die gemaakt moeten worden in ruimtelijke keuzes, wees helder over het kritisch gebruik van milieuruimte, ook als het gaat om het beheer van water. Ten tweede: betrek mensen, grijp de kans om het probleembewustzijn van burgers te verhogen, wijs op de samenhang. Dat geldt voor de CO₂-problematiek ± het gebruik van de auto, de keuzes in consumptief gedrag ± dat geldt voor de ± groene ± invulling van de ruimte en voor de problematiek van de overloopgebieden. Dat zijn overigens geen nieuwe problemen voor Nederland. Ik verwijs naar "Het lege land" van Van der Woud, een prachboek over de ruimtelijke ordening in de negentiende eeuw.

"Naar de normen van de meeste tijdgenoten van de vroege 19de eeuw voldeed die orde ± eigenlijk de orde of wanorde van het landschap ± evenwel in grote trekken aan de eisen van begrijpelijkheid en functionaliteit; het was alleen een orde die een aanzienlijke mate van hindernis, fouten, risico, toeval, chaos, kortom natuur toeliet en toe moest laten. Zo was de grens tussen water en land diffuus".

Ik denk dat het kabinet hieraan inspiratie kan ontleen. Het kabinet laat er in de grote nota's nog niet veel besef van zien dat het de urgentie onderkent om de klimaatproblematiek en de daarmee samenhangende problematiek van het water op te pakken. De ambitie-notie van de staatssecretaris van 23 april 2004 lijkt een wat eenzaam document. De Nota Ruimte, de Nota Mobiliteit, de nota Pieken in de Delta lijken er vooral op gericht om de economie van de korte termijn te faciliteren. De implementatie is een reeks van verplichtingen, maar heeft op zich geen verordenende werking. Het gaat om een reeks prestaties in een tijdschema, met een verplichtend karakter, waarbij medewerking van andere overheden gezekerd moet zijn en waarin medewerking van sectoren cruciaal is. Dat vergt langetermijnvisie van het kabinet. Wat acht de staatssecretaris nodig aan ondersteunend beleid in de nota's om het strenge beleid van de kaderrichtlijn te kunnen halen? Belangrijk is ook om te weten wat de maatschappelijke partners moeten leveren aan prestaties: wat kan wel, wat kan niet of niet meer om in 2015 aan de normen te voldoen? Essentieel voor nu is het antwoord op de vraag wat overheden daar anno 2005 en 2006 aan moeten doen, of wat zij moeten laten.

Er is nog een tweede punt van zorg aangaande de samenhang en opnieuw staan de klimaatveranderingen centraal. Achter de Kaderrichtlijn Water zit in de eerste plaats de analyse dat veel problemen met ons water elders vanuit Europa komen, bovenstreams. Op termijn komen de problemen vanuit zee, zal de invloed van getijden toenemen, stijgt de zeespiegel. Hoe leggen we die verbindingen? Recente rapporten van de VROM-raad en zeer recent het Millennium Ecosystem Assessment vanuit de kringen van de UN tonen aan dat de veranderingen van het ecosysteem hard gaan.